

GENDEROVĚ SENZITIVNÍ KOMUNIKACE

A grayscale photograph of a laboratory setting. In the foreground, a person is leaning over a table, working with a microscope. To their right, another person is also working with a microscope. In the background, another person is visible, and there are various laboratory equipment and papers on the table. The overall scene is dimly lit, with the primary light source coming from the microscopes.

JANA DVOŘÁČKOVÁ, PH.D.
27. 1. 2022

PROČ JE TÉMA KOMUNIKACE DŮLEŽITÉ?

- ▶ **Jazyk hraje zásadní roli při utváření reality:** způsob, jakým pojmenováváme věci a osoby vytváří sociální realitu a formuje, jakým způsobem se ke světu vztahujeme.
- ▶ **Jazyk a komunikace obecně hrají zásadní roli při ustavování a reprodukci společenských vzorců, včetně stereotypů a nerovností** (např. prostřednictvím udržování generického maskulina).
- ▶ **Používání genderově senzitivního jazyka a komunikace významně přispívá k odstraňování těchto stereotypů a nerovností.** Pomáhá zviditelňovat a uznávat znevýhodněné či méně reprezentované skupiny osob v daném prostředí.
- ▶ V akademickém prostředí jsou takovou skupinou mj. ženy, a to zejména ve vedoucích pozicích či na nejvyšších příčkách akademické hierarchie.
- ▶ Genderově senzitivní komunikace je tak **jedním z nástrojů podpory férového prostředí v instituci.** Napomáhá k zajištění genderové rovnosti, inkluzivity a podpoře diverzity.
- ▶ Jazyk a vizuální komunikace jsou zároveň **součástí PR instituce.**

HLAVNÍ CÍLE

- ▶ Představit hlavní problémová místa v komunikaci (jazykové, vizuální, symbolické a situační).
- ▶ Seznámit se se zásadami genderově senzitivní komunikace a opatřeními, která lze v instituci za účelem ke zlepšení komunikační kultury přijmout.

UPLATŇOVÁNÍ GENDEROVĚ SENZITIVNÍ KOMUNIKACE JAKO SOUČÁST KULTURNÍ ZMĚNY INSTITUCE

Roviny změny:

Zdroj: Crofony, Dvořáčková, Rypáčková, Víznerová (2020)

4 ÚROVNĚ KOMUNIKACE

1. **JAZYKOVÁ ÚROVEŇ:** psaná, mluvená;

2. **VIZUÁLNÍ ÚROVEŇ:** propagační materiály, web, sociální sítě, výukové materiály, piktogramy;

3. **SYMBOLICKÁ ÚROVEŇ:** kdo za instituci hovoří a jaké jazykové a vizuální prostředky k tomu využívá, jak se instituce prezentuje navenek – vytváření dojmu a prostředí.

4. **SITUAČNÍ ÚROVEŇ:** jak komunikujeme a jednáme v konkrétních situacích, např. na pracovišti.

1. JAZYKOVÁ ÚROVEŇ KOMUNIKACE

V JAKÝCH OHLEDECH BÝVÁ UŽÍVÁNÍ ČEŠTINY PROBLEMATICKÉ?

(Nekula, Valdřová 2017)

- ▶ **Generické maskulinum:**
- ▶ Název osoby v mužském rodě, který je míněn jako základní a neutrální označení určité sociální skupiny, potenciálně zahrnující nejen muže, ale i ženy (např. „Eva je dobrý psycholog“).
- ▶ Kromě názvů osob se takto používají také některá zájmena („Každý to ví“, „Jeden z nás to musí udělat“).

- ▶ **Používání genderově stereotypních či sexistických výrazů:**
- ▶ Označení osob „něžné pohlaví“, „první dáma“, „živitel rodiny“.
- ▶ Idiomy jako „ženská logika“, „typický chlap“, „nebuď baba“ apod. (= znevažování některého pohlaví a jeho vlastností, talentů, ambic)

- ▶ **Jazyková hierarchizace genderu:**
- ▶ Používání ustáleného pořadí rodů, nejprve maskulinního, za nímž následuje feminní („Prosíme všechny zaměstnance a zaměstnankyně o zaslání podkladů do 31. 1.“). Výjimkou „slušnostní“ jazykový rituál v osloveních („Vážené dámy a pánové...“).
- ▶ Označování dospělých žen *dívka/slečna/děvčata* (bez analogie užívané v případě mužů).

- ▶ **V určitých doménách vynechávání žen nebo mužů:**
- ▶ Například pořad *Sama doma* již svou ženskou koncovkou vylučuje muže z péče o dítě.
- ▶ „Zveme srdečně pány děkany s chotí.“

- ▶ **Několik příkladů z českého akademického prostředí:**
- ▶ „Vážení kolegové, milé kolegyně...“
- ▶ Oslovování žen jako „berušky“ x mužských studentů jako „kolegové“.
- ▶ „Kočičko, ty ‚chíru‘ nedělej, to je pro mužský.“
- ▶ Oslovování studentek i zaměstnankyň jako „děvčata“.

▶ **Genderově problematické aspekty samotné češtiny:**

- ▶ Pravidla o shodě podmětu s přísudkem (pokud je v pozici podmětu skupina čítající sto žen a jednoho muže, přísudek je zakončen „i“).
- ▶ Výrazy, pro něž chybí ženský/mužský ekvivalent (porodník, ministerský rada, host x zdravotní sestra, chůva, letuška).
- ▶ Přechylování příjmení.

GENDEROVĚ SLEPÝ JAZYK VS GENDEROVĚ SENZITIVNÍ JAZYK

- ▶ **GENDEROVĚ SLEPÝ JAZYK =**
- ▶ Užívání generického maskulina
- ▶ Přehlížení diverzity skupin
- ▶ Neužívání ženských tvarů pro povolání, funkce a tituly
- ▶ Podpora stereotypů

VSUVKA – HÁDANKA...

- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=J69HkKz9g4A>

GENERICKÉ MASKULINUM

- ▶ Tradiční mluvnický úzus je takový, že tvary mužského rodu se při označování skupin tvořených osobami obou pohlaví používají jako „inkluzivní“ neboli „generické“ tvary, kdežto tvary rodu ženského rodu jsou „exkluzivní“, tj. **označují pouze ženy.**
- ▶ Důsledkem **zneviditelňování** žen a **hierarchizace** genderů.
- ▶ Generické maskulinum je obsaženo také např. v řadě dětských učebnic, v průběhu socializace si tedy tento způsob užívání jazyka osvojujeme jako neproblematický.
- ▶ Výzkumy nicméně opakovaně prokázaly, že ženy se výrazy v generickém maskulinu necítí být označovány a oslovovány stejnou měrou jako muži, že generické maskulinum vyvolává spíše (někdy dokonce výhradně) představu muže (např. Valdrová 2008, Kolek 2016).

- ▶ To může – například v případě formulace pracovních inzerátů v maskulinu – **ovlivňovat či omezovat životní volby žen** (jazyk se tak podílí na udržování jejich nerovného postavení ve společnosti).
- ▶ Zahraniční a české výzkumy rovněž dokazují, že užíváním genderově vyvážených variant se v našem přemýšlení aktivují představy muže i ženy, což je naopak předpokladem rovného zacházení.
- ▶ Používání generického maskulina je z výše uvedených důvodů stále více **považováno za diskriminaci žen**. Většina jazyků s mluvnickým rodem si vyvinula své vlastní strategie, jak se používání generického maskulina vyvarovat. **Genderově vyvážené vyjadřování bylo podpořeno i Doporučením Rady Evropy (4) 90.**

VALDROVÁ, J. 2008. " ŽENA A VĚDEC? TO MI NEJDE DOHROMADY. ' TESTY GENERICKÉHO MASKULINA V ČESKÉM JAZYCE." NAŠE ŘEČ 91 (1): 26-38.

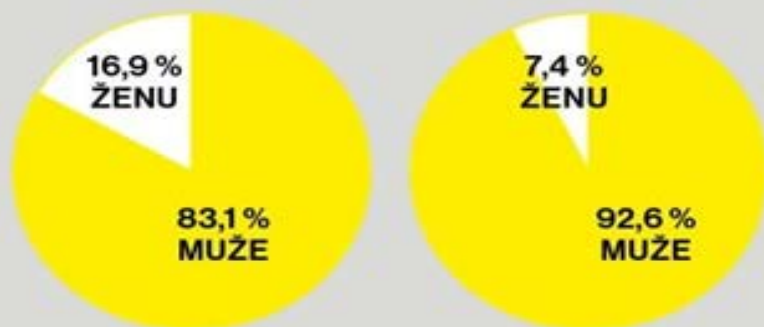
Výzkum a generické maskulinum

První reprezentativní výzkum působení mužských jazykových tvarů na smýšlení o skutečnosti byl u nás realizován lingvistkou Janou Valdrovou v roce 2006.

Zadání pro žáčky a žáky znělo: Dejte vtipná příjmení postavám jako jsou vědec, učitel, prodavač, lékař, kuchař, pracovník ZOO atd. (Povšimněte si tvaru podstatných jmen, jde o generické maskulinum.)

Výsledkem bylo, že si žáčky a žáci, tj. testované osoby vybavily ve všech případech častěji obraz muže. Asociační testy tedy dokazují, že jsou ženy zneviditelnovány a znevýhodňovány, jsou-li „zahrnovány“ pod generické maskulinum.

CO SI ŽÁCI A ŽAČKY PŘEDSTAVILI?

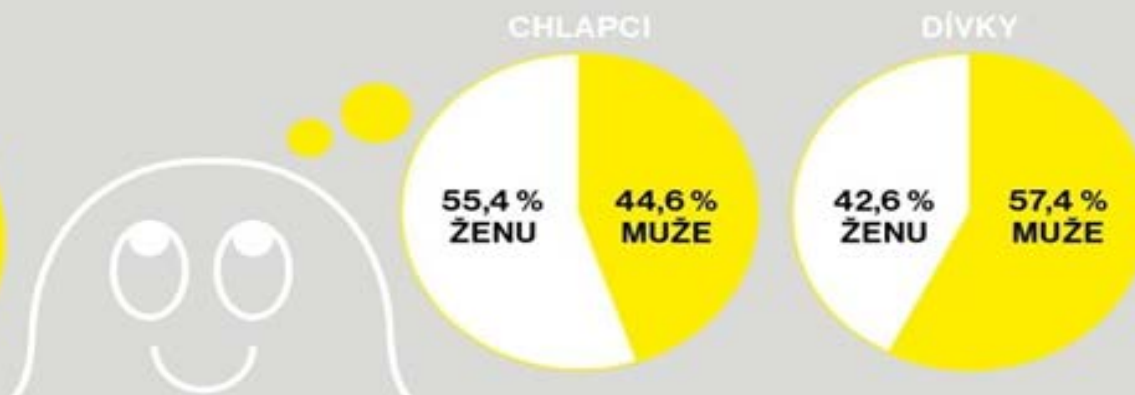
Výzkum a genderově vyvážené formulace

V rámci totožného výzkumu z roku 2006, kdy měli žáci a žáčky vymýšlet vtipná příjmení, byl testován i vliv používání současně ženských i mužských názvů osob čili vyvážených formulací.

Výsledky ukazují, že teprve vyvážené formulace umožňují snadnější vybavení obrazu ženy i muže.

Uživatelsky přívětivý návod pro genderově vyvážené vyjadřování (i v anglickém jazyce) lze nalézt v příručce Kultura genderově vyváženého vyjadřování, kterou vydalo MŠMT.

CO SI ŽÁCI A ŽAČKY PŘEDSTAVILI?

(vizualizace: Genderové informační centrum NORA 2021)

GENERICKÉ MASKULINUM V PROSTŘEDÍ VŠ A VÝZKUMNÝCH INSTITUCÍ:

- ▶ Špondrová (2014): užívání generického maskulina je běžná i ve vysokoškolském a výzkumném prostředí. V interních předpisech jsou většinou používány výrazy jako „**uchazeč**“, „**student**“, „**průkaz studenta**“, „**členové komise z řad profesorů a docentů**“, „**školitel**“, „**konzultant**“, „**vedoucí vědecký, výzkumný a vývojový pracovník**“ atd. Pokud ke zdvojení nebo používání ženského rodu dochází, děje se tak zpravidla v nějaké specifické situaci – zejména pokud se jedná o otázku **rodičovství** nebo o **pracovní pozice tradičně zastávané ženami**.
- ▶ Dle Špondrové (tamtéž) je **generické maskulinum obsaženo také v ustanovení zákona o VŠ týkajícím se udělování titulů**. Udělují se titul „bakalář“ (§ 45/4), „inženýr“, „magistr“ apod. (§ 46/4) a „doktor“ (§ 47/5). Stejně znění se také objevuje na vysokoškolských diplomech. **Současně podle ní ale neexistuje právní předpis, který by stanovoval výhradní používání mužského rodu**. Vysoké školy tedy mohou (bez výslovného zákonného zmocnění) udělovat diplomy s titulem „magistra“ nebo „inženýrka“ apod.

JAK UČINIT JAZYK GENDEROVĚ VYVÁŽENÝM?

- ▶ **Eliminace generického maskulina:**
- ▶ V případě jednotného čísla **přechylovat** (právnička, architektka, lékařka...);
- ▶ **Uvádění tvarů obojího rodu:**
 - ▶ např. *studenti a studentky, členové a členky akademického senátu* (v rámci narušení obvyklé hierarchie také **možno v opačném pořadí**: *studentky a studenti*);
 - ▶ případně lze užít zkrácené formy prostřednictvím lomítka (*studenti/ky*);
- ▶ **Užívání slovesných adjektiv:** *studující, vyučující, předsedající* (umožní redukovat dvojení výrazů);
- ▶ **Pokud jsou ve označované skupině pouze ženy, označujeme je výlučně v ženském rodě:** *pracovnice oddělení, projekt studentek*;
- ▶ **Možnost využít neutrálních opisů:** *akademická či studentská obec, profesorský sbor, odborné kolegium (x kolegium odborníků), personál, tým, pracovní síla, učitelstvo* (taktéž přispívá k eliminaci dvojení výrazů);
- ▶ **Oslovování ve 2. osobě:** *Váš podpis (x podpis uchazeče)*.

Eliminace dalších problematických aspektů (např. Valdřová, Knotková-Čapková, Paclíková 2010):

- ▶ Vyhýbejme se při popisu žen a mužů genderově **stereotypním spojením** a přídavným jménům.
- ▶ **Neoznačujme jako výjimky** ženy/muže, které/kteří působí v méně typických rolích.
- ▶ Pokud o mužích referujeme prostřednictvím jejich titulu nebo pozice, totéž je třeba dělat také v případě žen (*namísto Dr. M. Čáp s chotí tedy Dr. M. Čáp a Dr. P. Čápvá*). **Nejsou-li označováni muži křestními jmény, je nevhodné takto označovat jejich kolegyně** (*namísto Dr. Mrkvička a Míša raději Dr. Mrkvička a Dr. Novotná*).
- ▶ **Páry rodových protějšků by měly být statusově symetrické**. Raději tedy užíváme spojení dívky a chlapci než děvčata a chlapci, které obsahuje asymetrii chlapec (maskulinum) versus děvče (neutrum).
- ▶ **Neužíváme výraz slečna**, které navozuje dojem nezralosti, nezkušenosti a nižší kompetence (a jehož mužský ekvivalent se také nepoužívá, po rodinném stavu v případě mužů ani obvykle nepátráme).
- ▶ V zájmu zviditelnění přínosů žen je možno u cizích ženských jmen, které nesignalizují rod, uvádět (například v časopiseckých člancích) jejich **celé jméno a příjmení**.

KOMPROMISNÍ ŘEŠENÍ GENERICKÉHO MASKULINA

- ▶ Bývá namítáno, že pokusy o eliminaci generického maskulina vedou ke znehlednění textu a jeho **prodlužování**.
- ▶ To může být do jisté míry pravda, tento fakt je také jedním z důležitých zdrojů rezistencí.
- ▶ Jedním z řešení je **nesystematické opakování zdvojených tvarů** (na začátku odstavce, v nadpisech apod.).
- ▶ K jistému zmírnění efektu maskulina přispívá i **nahrazení jednotného čísla množným** (tam, kde je to relevantní) – namísto *zaměstnanec je povinen prokázat se negativním PCR testem* raději *zaměstnanci jsou povinni prokázat se negativním PCR testem*.

x PROBLEMATICKÉ ŘEŠENÍ

- ▶ **Formulka na začátku dokumentu:**
- ▶ „Pro srozumitelnost a čitelnost dokumentu často uvádíme nepřechylované tvary výrazů zaměstnanec, pracovník, člen apod. s tím, že u všech počítáme s variantou obou genderů.“
- ▶ Z jakého důvodu je tato formulka problematickým řešením?

?

**S JAKÝMI KONKRÉTNÍMI PŘÍKLADY GENDEROVĚ
PROBLEMATICKÉHO POUŽÍVÁNÍ JAZYKA SE SETKÁVÁTE VE
SVÉ PRÁCI NEBO ŽIVOTĚ?**

**V JAKÝCH SLOVNÍCH SPOJENÍCH SE VÁM NEDAŘÍ NALÉZT
VHODNÉ (GENDEROVĚ SENZITIVNÍ) ŘEŠENÍ?**

NEJČASTĚJŠÍ NÁMITKY PROTI GENDEROVĚ SENZITIVNÍ KOMUNIKACI (VALDROVÁ 2010):

- ▶ „Jazyk nemá až takový vliv na realitu. Není tak důležité, jak se o ženách mluví a píše, jako to, co se pro ně dělá.“
- ▶ Jazyk ovlivňuje vnímání reality a ustavuje pozice lidí na společenském žebříčku (viz i kdo komu smí tykat či vykat).
- ▶ Způsob verbalizace problému rozhoduje o tom, zda je vůbec vnímán a zda a jak se řeší. Jsou-li ženy „nepřítomny“ v jazyce, nevnímá veřejnost ani jejich problémy, protože se o nich jakoby nemluví.
- ▶ Velká část veřejnosti by letěla letadlem raději s pilotem než pilotkou, volí raději právníka než právničku.
- ▶ Způsob, jakým se mluví a píše o ženách, může ukázat nebo naopak zastřít jejich podíl na společenském dění.

- ▶ „Je jasné, že když se mluví o odbornících, inženýrech nebo právnících, myslí se tím také ženy. Mluvíme tak odjakživa a není důvod to měnit.“
- ▶ Jde o postavení žen na pracovním trhu, o uznání ve společnosti: uznání jejich vzdělání, odbornosti a společenského podílu. Pod pojmem odborník, technik či chemik si představí většina lidí právě muže.
- ▶ Není pravda, že mužský rod se vždy používal jako zástupný tvar pro muže i ženy. Tvary lékař, poslanec, advokát a další označovaly původně jen muže, protože ženy tyto profese nevykonávaly.
- ▶ „Jazyk se vyvíjí sám. Nechte na každém, jak se má vyjadřovat. Vždyť ženské tvary se koneckonců už spontánně ujímají, např. říkáme Vážené kolegyně a kolegové.“
- ▶ Ženské jazykové tvary se neujímají v jazyce spontánně. Výrazně jim u nás pomohl §167/1999Sb, podle kterého se při inzerci pracovních míst mají užívat rodově vyvážené formulace, např. Hledáme právníka/právníčku.
- ▶ (...)

JAZYK A GENDEROVÁ NE-BINARITA

(MATUŠTÍK*OVÁ 2020):

- ▶ *Jak v jazyce zahrnovat osoby, které se vnímají jako genderově nebinární a necítí se být osloveni*y jazykem, jak se běžně používá?*
- ▶ **Využití hvězdičky:**
- ▶ *Marieke Lucas Rijneveld je nizozemský*á spisovatel*ka. Narodil*a se v roce 1991. Letos mu*jí byla udělena Mezinárodní Bookerova cena za jeho*její debutový román *The Discomfort of Evening*.*
- ▶ **Možnosti psaní zájmen:**
- ▶ *Adaptovali anglického „they/them“: „Letos jim byla udělena... za jejich román...“*
- ▶ *1. pád oni/ony možno nahradit variantou one.*

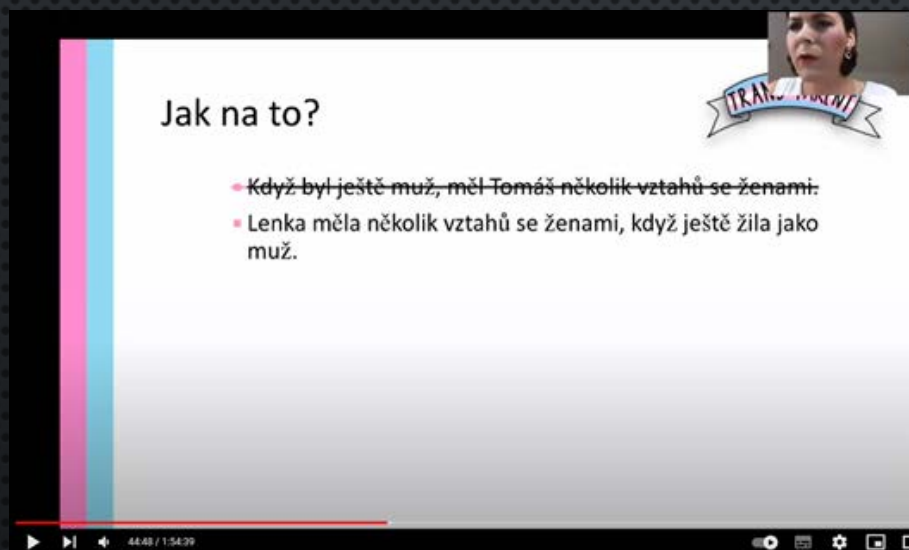
Matušík*ová, K. 2020. „Jak psát česky o nebinárních lidech?“ H7O (17. 9. 2020)

<http://www.h7o.cz/jak-psat-cesky-o-nebinarnich-lidech/>

Transparentní čeština

Jak správně psát o trans* lidech? Jak se vyjadřují nebinární lidé? Proč se opouští od termínu „transsexualita“ a na co si dát pozor? (záznam workshopu)

<https://www.youtube.com/watch?v=-OPd7NJPYRA&t=7s>

2. VIZUÁLNÍ KOMUNIKACE

Co o sobě fakulta říká? Pro koho je studium?

NAŠE FAKULTA TĚ BUDE ROZMAZLOVAT

FAKULTA ELEKTROTECHNIKY A INFORMATIKY NA VŠB - TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA TI DÁVÁ MOŽNOST

- získat nejvyšší stipendium v ČR
- studovat i bydlet v našem kampusu
- získat praxi, protože u nás je součástí výuky, díky tomu
- získat práci, poptávka po našich studentech převyšuje počet absolventů

Podívej se na všechny výhody studia na www.studujvostrave.cz
nebo si rovnou stáhni přihlášku ke studiu na www.fei.vsb.cz a uvidíš, že si naši fakultu zamiluješ.

VIK z VUT

▶ <https://www.youtube.com/watch?v=cCNpNpni6rY>

VUT: Sem patřím

- ▶ <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=H3Wcp4v794U>

UKÁZKA NEVHODNÝCH PROPAGAČNÍCH PŘEDMĚTŮ

ZÁKLADNÍ PRAVIDLA GENDEROVĚ SENZITIVNÍ VIZUÁLNÍ KOMUNIKACE

- ▶ Zobrazujme diverzitu týmů, studujících i vyučujících. Vizuelní prezentace, grafy, piktogramy by měly představovat muže a ženy ve srovnatelném počtu, velikosti i pozici (zejména z hlediska symbolických konotací).
- ▶ Vizualizace by se měly vyhýbat stereotypizacím (muž nadaný intelektem vs žena – objekt).
- ▶ Vyvarujme se sexistického a „lechtivému humoru“ v propagačních materiálech.
- ▶ Podpořme podreprezentované skupiny (např. kampaň VUT: Sem patřím).
- ▶ Reprezentativní výzkum Centra pro výzkum veřejného mínění (2019), který se zaměřoval konkrétně na vnímání reklamy, doložil, že české veřejnosti sexistické reklamy vadí. Se zvyšujícím se vzděláním dotázaným častěji vadilo zobrazování odhalených ženských těl, stereotypů v souvislosti se ženami a zesměšňování lidí neodpovídajících ideálu krásy. Kritičtější postoje vůči tomuto zobrazování vyjadřovaly ženy.

3. SYMBOLICKÁ ÚROVEŇ KOMUNIKACE

SYMBOLICKÁ KOMUNIKACE

- ▶ Pojí se s ostatními úrovněmi komunikace (jazykovou, vizuální i situační úrovní).
- ▶ Jak instituce hovoří navenek i dovnitř, jaké jazykové a vizuální prostředky k tomu využívá.
- ▶ Vytváření dojmu, nálady a atmosféry na pracovišti.
- ▶ Kdo za instituci hovoří, kdo je její tvář.

NOC VĚDCŮ

ŠETRNĚ K PLANETĚ 27/9/2019

PRAHA ŽIJE VĚDOU!

Česká vysoká učitelská technická v Praze / Česká zemědělská univerzita v Praze /
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze / Národní zemědělské muzeum /
Univerzita Karlova / Středisko společných činností AV ČR /
Fyzikální ústav AV ČR – ELI Beamlines a HLÁSE / Křivčova AV ČR /
Ústav organické chemie a biochemie AV ČR / Štefanikova hvězdárna /
Hvězdárna Dobruška / Gymnázium Slany

Sledujte nás na webu noc-vedcu.cz a Facebooku facebook.com/nocvedcuoficial

SPRÁVCE

SPRÁVCE

SPRÁVCE

SPRÁVCE

MISS UK: Karlovka je sexy!

▶ <https://www.youtube.com/watch?v=jBKIE9riLc8>

ZÁKLADNÍ PRAVIDLA GENDEROVĚ SENZITIVNÍ SYMBOLICKÉ KOMUNIKACE

- ▶ Přihlášení instituce k zásadám férovosti. Možnost tyto zásady vetknout například do etického kodexu nebo standardů pracovní kultury.
- ▶ Užívání genderově senzitivního jazyka v interní komunikaci.
- ▶ Zviditelňování (také) žen vědkyň a jejich práce v rámci instituce. Prezentace ženských vzorů například na webu, ve výuce, v prostorách budovy apod.
- ▶ Užívání genderově senzitivního jazyka při výběrových řízeních. Možnost uvést v inzerci nových pozic explicitně uvést, že ženy jsou na pozici vítány.
- ▶ Závazek vyváženosti je též možno zařadit do pravidel pro složení hodnoticích a výběrových komisí.
- ▶ Zastupování instituce muži i ženami (x all male panels, tzv. manels). Snažte se o vyrovnané zastoupení a nespokojte se s tím, že oslovené ženy neměly čas. Dnes již existují databáze expertek na různá témata, z nichž je možno si volit:
 - ▶ #Ženyjsou: <https://databaze-expertek.amo.cz/najit-expertku>
 - ▶ Databáze Fóra 50 %: <https://padesatprocent.cz/cz/politicky/databaze-expertek/databaze-ceskych-expertek>
 - ▶ Databáze Genderové expertní komory: <https://gekcr.cz/databaze-expertu-a-expertek/>
 - ▶ Databáze Architektky.net: <https://www.architektky.net/>

4. SITUAČNÍ ÚROVEŇ KOMUNIKACE

SITUAČNÍ ÚROVEŇ KOMUNIKACE

- ▶ Jak komunikujeme a jednáme v určitých situacích (s kolegyněmi a kolegy, s nadřízenými a podřízenými osobami);
- ▶ Kdo koho úkoluje, kdo dělá „servis“ (vaří kávu, dělá zápisy ze schůzek, chystá materiály), kdo komu skáče do řeči, čí nápad je oceněn apod.;
- ▶ Existence dvojího metru pro ženy a muže, dle něhož se posuzují jejich reakce a jednání.

ZÁKLADNÍ PRAVIDLA GENDEROVĚ SENZITIVNÍ SITUAČNÍ KOMUNIKACE

- ▶ Všímejme si, od koho vzešel konkrétní nápad při jednání
- ▶ Neskákejme kolegyním do řeči, naslouchejme (x „mansplaining“)
- ▶ Snažme se o spravedlivé rozdělení úkolů a „neviditelné práce“ – všímejme si, kdo organizuje semináře, konference a oslavy pro kolegyně a kolegy a další neformální setkání. Kdo uklízí v laboratoři, kdo vaří kávu, dělá zápisy apod.

DĚKUJI ZA POZORNOST

HLAVNÍ ZDROJE

- ▶ Crofony, T., J. Dvořáčková, P. Rypáčková, H. Viznerová. 2020. *Jak na změnu: Genderová rovnost ve výzkumné instituci*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. Dostupné z: https://genderaveda.cz/wp-content/uploads/2021/01/NKC_Jak-na-zmenu-A5_2021_WEB-1.pdf.
- ▶ Genderové informační centrum NORA. 2021. *Genderově citlivý jazyk*. Dostupné z: <https://www.gendernora.cz/nase-temata/>.
- ▶ Kolek, V. 2016. *Überprüfung der Gültigkeit des generischen Maskulinums im Deutschen und im Tschechischen mittels Assoziationsexperimenten*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- ▶ Matušík*ová, K. 2020. „Jak psát česky o nebinárních lidech?“ H7O (17. 9. 2020). Dostupné z: <http://www.h7o.cz/jak-psat-cesky-o-nebinarnich-lidech/>.
- ▶ Nekula, M., J. Valdřová. 2017. „Feministická lingvistika.“ In P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová (eds.). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/FEMINISTICKÁ_LINGVISTIKA.
- ▶ Špondřová, P. 2014. *Právní aspekty postavení žen a mužů ve vysokoškolském prostředí a ve veřejných výzkumných institucích v České republice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- ▶ Rada Evropy. 2019. *Prevence a potírání sexismu (doporučení výboru Rady ministrů o prevenci a potírání sexismu)*. Dostupné z: <https://rm.coe.int/doporučení-výboru-ministrů-rady-evropy-cs/16809537f6>.
- ▶ Valdřová, J. 2008. "Žena a vědec? To mi nejde dohromady. Testy generického maskulina v českém jazyce." *Naše řeč* 91 (1): 26-38.
- ▶ Valdřová, J. 2010. *10 nejčastějších námitek proti tématu genderové vyváženosti komunikace*. Dostupné z: <http://www.valdrova.cz/2010/11/10-nejcastejsich-namitek-proti-tematu-genderove-vyvazivosti-komunikace/>.
- ▶ Valdřová, J. 2017. „Generické maskulinum.“ In P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová (eds.). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/GENERICKÉ_MASKULINUM.
- ▶ Valdřová, J. 2018. *Reprezentace ženství z perspektivy lingvistiky genderových a sexuálních identit*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- ▶ Valdřová, J., B. Knotková-Čapková, P. Paclířková. 2010. *Kultura genderově vyváženého vyjadřování*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z: http://data.idnes.cz/soubory/studium/a100125_bar_gender_prirucka.pdf.